

ВЪВЕДЕНИЕ

За „живота“ на една творческа матрица бих искала да споделя с вас, драги читатели на сборника „българите в чужбина – толкова близо, толкова далече“, част 3.

Когато през 2016 година излезе от печат първата част на сборника, не очаквах, че ще има такъв интерес към него, а по време на представянето му в чужбина, сред българци в различни страни, видях и осъзнах как текстовете, темите, емоциите от книжното издание са успели да докоснат много наши сънародници – толкова близо, толкова далече. Успешно бе представянето на сборника в препълнените зали на нашите представителни дипломатически мисии в Париж (2016), Женева (2017), Рим (2018), в Българския културен институт – Берлин (2019) и Българския културен институт „Дом Витгенщайн“ във Виена (2017), в рамки-те на важни събития на българите в Амстердам, съвместно с екип от Държавната агенция за българите в чужбина (2016), и в Будапеща по време на честванията на 100-годишнината от създаването на българско-то училище в Унгария (2018). Нуждата да споделят по своему, нашите сънародници виждаха именно във възможността да четат и създават текстове, изпълнени с емоциите на емигриралия и търсещия (себе си) българин – толкова ли е близо Родината, или остава все по-далече ... Съвсем естествено дойде организирането и появата на втората част на сборника през 2018 г., който убедително затвърди „живота“ на творческата матрица с ново интересно и разнообразно съдържание за сънародниците ни от Бразилия, та до ... – научни текстове от екипи изследователи от академичните и университетски среди; те се редуваха в наративна лекота с текстове на представители на различни български организации в чужбина. „Толкова близо, толкова далеч“ заживя като успешен модел, който чакаше своето следващо проявление – трета част.

Трябва да отбележа, че достъпността на съдържанието и на двете части в онлайн пространството, благодарение на международното електронно реферирано списание за етнология, медиевистика и археология „Онгъл“, както и разбира се, подкрепата на Държавната агенция за българите в чужбина, с помощта на която сборникът достигна до повече наши сънародници по света, определено допринесе за популяризирането и устойчивостта в общностните дискурси на творческия бранд #толковаблизотолковадалече, за да заживее той свой самостоятелен живот и да създаде предпоставки и желание за създаването и организирането на настоящото издание, част 3. на сборника „Българите в чужбина – толкова близо, толкова далече“.

За мен, като съставител, инициатор и съавтор в първите две издания, беше чест да поканя проф. д-р Ана Кочева за съвместно участие при съставянето на настоящата трета част – отново издание на Държавната агенция за българите в чужбина и Импресарско-издателска къща „РОД“. Художник на корицата е посветеният в книжния дизайн д-р Людмил Веселинов.

Драги читатели,

Настоящото издание е по-различно от предишните, то има за цел да ви пренесе в ширините на българската душа по света, да откриете другите Българи по уникален начин, много лиричен, понякога болезнен, друг път шеговит, но винаги – откровен и

истински, защото българите са едновременно толкова близо и толкова далече – с езика си, с празниците и делниците, с тревогите, радостите и надеждите за по-доброто бъдеще.

Сборникът е разделен на две части – първата включва литературно-есеистични текстове от автори с изразен характер и почерк, с патос и страст. Това са имена, които сте срещали в различни публични и публицистични контексти, но които сега са посветили своето „писмо и перо“ на „Българите в чужбина – толкова близо, толкова далече“. Срещата с текста на журналистката и писателка Мария Касимова-Моасе ни пренася, пътувайки по и през света, в търсенето и постигането на себе си, Мариела Липчева ни докосва емоционално с текст, който с лекотата на изказа си превръща чуждото в свое, а Катя Костова, създателката на Арт театър Берлин, откровено споделя къде е родината за нея и как чрез посветеността ѝ за популяризирането на българския театър в Германия тя създава „своята България“. Симеон Гаспаров, журналист и писател, в своя интригуващ текст ни прехвърля в пространствата на мечтите на младите хлапета, отрасли с хеви метъла преди 90-те години в София. Към тях той се връща от новия си дом в Чикаго. Не по-малко интригуващи са и студентските музикални приключения в Москва на млади българи като Илиян Сарандалиев.

Друга група лирико-есеистични текстове ни предлагат изживявания в чужбина на лирически герои, в които мнозина биха се разпознали – с вълненията в града на любовта Париж закачливо ни пренася Албена Ненкова, артистичния път и артистични срещи по него ни предлага Борислав Петранов – София-Виена-Берлин е траектория, през която а показани и разказани великолепни артистични образи, които всяват респект и доверие – това са успелите българи в чужбина. Пътят пък КЪМ родината е описан от проф. д-р Ана Кочева в емоционален литературен разказ през дирята на една семейна, родова реликва – сребърния черпак. Това е пътуването на предците ѝ от Струга до Анхиало. „До чужбина и назад“ ни среща с още интересни образи и преживявания в есето на младата авторка, живяла в чужбина, но избрала завръщането, Джули Лефе.

С артиста отблизо, артиста отдалеч ни среща великолепният литературен текст проф. д-р Владимир Атанасов, който през призмата на литературно-митологемните пластове дава една нова любопитна гледна точка за артиста през времето, културата и световното изкуство. А дългогодишният и посветен главен експерт в Държавната агенция за българите в чужбина Лили Спасова споделя за изкуството така, както само един потопен в него човек може да го направи, и най-вече каква е ролята му за младите българи в чужбина.

„Всички пътища водят до Рим“ е текст, посветен на реализирането на една мечта, на която се посвещава артистичният директор на италианска и българска галерия Цветелина Русалиева. Пак Италия е мястото, за което авторката Веска Топалова разказва как българската литература се превежда на италиански език от деца в българското училище.

Има организации, които са от голяма важност за съхранението на българската идентичност в определени райони на чужбина. Върху тях е поставен особен акцент в сборника – на Клуба на българските жени и семейства в Хамбург е посветен текстът на д-р Емилия Иванова Юкер. Ще научите и за Сдружение „Глас“ в Босилеград, което организира всяка година Международния детски великденски фестивал. За него разказва създателят на фестивала Александър Димитров. Българската църковна община в Женева

е сравнително нова енория, но сплотеността ѝ вече е изградила едно християнско „семејство“ и на това е посветен текстът на богослова и журналист Сандра Керелезова.

Втората част на сборника поставя акцент върху академико-изследователския поглед по най-актуалните теми за българите в чужбина. Една нова тема пронизва част от разказите – как се отразява на организационно-битовото позициониране, програмите, обученията и дейностите на българите глобалната пандемия от COVID-19. Такива са анализите в студията на проф. Владимир Пенчев, д-р Анелия Авджијева и д-р Таня Матанова „Българските общностни организации в чужбина в условията на пандемия“, на Милена Димитрова за това, „Как „новото нормално“ промени връзката с българите в чужбина?“, на Ния Табакова, която ни пренася в пространството на съвременното изкуство на българските артисти в чужбина и по-точно, в северните държави, през призмата на един успешно реализиран в София проект – изложбата „Посока Север“, обединила артисти от Швеция, Финландия, Дания и Норвегия, които предават северната чувствителност през българския талант.

Лингвокултурологичните теми, свързани с нашите сънародници в чужбина, също имат място в сборника и те се откриват в студията на д-р Таня Матанова и д-р Мариянка Борисова „Езикът като културно наследство – по примера на българско училище „Родолюбие“ в Мароко“, а доц. д-р Илияна Гаравалова прави етнолингвистичен и диалектоложки анализ на самоопределянето на нашенците в областта Средска Жупа, Р. Косово.

Говоренето на български в другоетнична среда е важна част от битието на сънародниците ни в чужбина, особено на децата, затова тази тема присъства като анализи и изследвания и в първите две части. Известната журналистка Даниела Горчева ни прави съпричастни към богатия набор от преживени лингвокултурологични случки в семейна билингвална среда, когато „да се говори български, това е cool!“.

Поредицата „Българите в чужбина – толкова близо, толкова далече“ направи своята следваща стъпка с настоящата трета част и ние вярваме, че той ще ни срещне с нови и интересни следващи читатели и автори, защото не всичко е толкова далеч в днешните дигитални и динамични времена. В тях обаче е важно да се пази идентичността и българският етнопрофил, за има възпитание в родова памет и в почит към общото ни минало.

PREFACE

I would like to tell you, my dear readers, the story of the book series “Bulgarians Abroad – So Near, Yet So Far”, Vol. 3, and give you some ex-citing insights about its “life” as a creative matrix.

When the first volume was published in 2016, I didn't expect that there would be such interest in it. During its presentation abroad, held to Bulgarians living in different countries, I saw and then realized how the texts, overall topics and emotions in the print edition succeeded to affect so many of our compatriots – so near, yet so far. We have successfully promoted the book series in the crowded halls of our numerous diplomatic missions in Paris (2016), Geneva (2017), Rome (2018), at the Bulgarian Cultural Institute in Berlin (2019), at the Bulgarian Cultural

Institute “House Wittgenstein” in Vienna (2017), within important events of the Bulgarians in Amsterdam, together with a team from the State Agency for Bulgarians Abroad (2016), and in Budapest within the celebrations of the 100th anniversary of the establishment of the Bulgarian school in Hungary (2018). The need to share in their own way, our compatriots saw exactly in the opportunity to read and create related texts, filled with the emotions and desires of the emigrant (self-seeking) Bulgarian – is the homeland really so near or does it remain further and further away...

Afterwards, the curation and appearance of the second volume of the book series came naturally at the end of 2017, which convincingly confirmed the “life” of the creative matrix and offered new interesting and diverse content for our fellow compatriots – scientific texts by research teams from university and academic fields, that alternated in narrative ease with texts of representatives of various Bulgarian organizations abroad. “So Near, Yet So Far” came to life as an independent creative piece that seemed to have waited for its next manifestation – the third volume.

I should note that the accessibility of the content of both volumes in the online space (thanks to the international electronic peer-reviewed journal about ethnology, medieval studies and archaeology “Ongal”) and the support of the State Agency for Bulgarians Abroad which helped reach more of our compatriots around the world, definitely contributed to the promotion and sustainability in the community discourses of the creative brand #SoNearYetSoFar, thus creating a solid premise for the appearance of the current edition – Volume 3 of the book series “Bulgarians Abroad – So Near, Yet So Far”.

For me as an initiator, editor and co-author in the first two editions it was an honour to invite Prof. Dr Ana Kocheva to join me as an editor in this third volume – again published by the State Agency for Bulgarians Abroad in collaboration with the Impressario and publishing house “ROD”. The cover artist is Dr Lyudmil Vesselinov, who has vast experience in book design.

Dear readers,

This current edition is very different from the previous ones. It aims at introducing you to the innermost parts of the Bulgarian soul living abroad, so you can discover the “other” Bulgaria in a unique way – very lyrical, sometimes painful, also funny, but always sincere and true. Because Bulgarians are both so near and yet so far away – with their language, their holidays and weekdays, with their worries and joys and most importantly, with their hopes for a better future.

The book is divided into two parts – the first includes literary and essay texts by famous authors with expressive character and style, with pathos and passion. These are names that you have encountered in various publicistic contexts, but who have now dedicated their words to “Bulgarians Abroad – So Near, Yet So Far”.

The text of the journalist and writer Maria Kassimova-Moisset takes us on a journey to self-discovery while travelling and exploring the world. Marinela Lipcheva touches us emotionally and through the ease of her expression turns foreign into her own. Katya Kostova, the founder of Art Theatre Berlin, openly shares where her homeland is and how she created her own Bulgaria through her dedication to promoting the Bulgarian theatre in Germany. In his intriguing text journalist and writer, Simeon Gasparov takes us back to the land of dreams of young kids, who grew up with heavy metal. His creativity brought him back to them when he

was already living in Chicago. Whereas, the young Bulgarian Ilian Sarandaliev describes his student musical adventures and memories in Moscow.

Another group of essayistic texts outlines the experiences of the lyrical characters abroad, in which many of us would recognize themselves. Albena Nenkova playfully transfers us to Paris with her exciting adventures in the city of love. Borislav Petranov offers us artistic encounters along the artistic path – Sofia-Vienna-Berlin is the trajectory through which magnificent artistic images are shown, which bring respect and trust – these are the successful Bulgarians abroad. The way back to the homeland, described by Prof. Dr Ana Kocheva, is an emotional literary story about the trails of a family relic – a silver ladle. This is the journey of her ancestors from Struga to Anhialo. The text “To Foreign Countries And Back” introduces us to more interesting characters and stories in the essay of the young author Julie Leffe, who lived and studied abroad, but chose to return back home.

The magnificent literary text of Prof. Dr Vladimir Atanassov shows the “artist up close, the artist from afar” and manages to give a new curious point of view about the artist through time, the culture and the world art, using the prism of the literary-mythological layers. And the long-term expert in the State Agency for Bulgarians Abroad – Lily Spassova, shares in her text about the role of art for young Bulgarians abroad.

“All Roads Lead to Rome” is a text dedicated to a dream fulfilled by the art director of both an Italian and a Bulgarian gallery in Rome Tsvetelina Russalieva. Again, Italy is the place where Bulgarian literature is translated into Italian by children in the Bulgarian school – a story told by the author Veska Topalova.

There are organizations which are of great importance for the preservation of the Bulgarian identity in certain regions abroad. Special emphasis is placed on them in this current volume as well. The text of Dr Emilia Ivanova Jucker is dedicated, for example, to the Club of Bulgarian Women and Families in Hamburg. You will also learn about the Association “Glas” (from Bulgarian – Voice) in Bosilegrad, which every year organizes the International Children’s Easter Festival, tells the festival’s founder Alexander Dimitrov. The Bulgarian church community in Geneva is a relatively new parish, but its unity is already contributing to the Christian community in the area – the text of the theologian and journalist Sandra Kerelezova is proving this.

The second part of the book combines an academic-research view with the most valuable topics for Bulgarians abroad. A new theme is widely seen in some of the stories – how does the global pandemic caused by the massive spread of COVID-19 affect the daily organizational life, programs, trainings and activities of Bulgarians. Answers to these questions we can find in the study of Prof. Vladimir Penchev, Dr Anelia Avdzhieva, and Dr Tanya Matanova “Bulgarian community organizations abroad in the conditions of a pandemic”, and in Milena Dimitrova’s “How the “new normal“ changed the relationship to Bulgarians abroad?” Nia Tabakova illustrates the contemporary art of Bulgarian artists abroad (more precisely in the northern countries) through a project successfully implemented in Sofia – the exhibition “Direction North”, which brought together artists from Sweden, Finland, Denmark and Norway and depicted the northern sensitivity through the Bulgarian talent.

The linguistic and cultural topics related to our compatriots abroad have also found a place in the book and this is seen in the studies of Dr Tanya Matanova and Dr Marianka Borissova

“Language as a cultural heritage – following the example of the Bulgarian school “Rodolyubie” (from Bulgarian – patriotism) in Morocco”. Assoc. Prof. Dr Iliana Garavalova makes an ethnolinguistic and dialectological analysis of the self-determination of our fellow compatriots in the area of Sredačka župa, Republic of Kosovo.

Speaking Bulgarian in a different ethnic environment is an important part of the life of our compatriots abroad, especially for children, and this topic is presented in the first two volumes as well. The popular journalist Daniela Gorcheva introduces us to a rich set of experienced linguistic and cultural events in a bilingual family, when “speaking Bulgarian – that’s cool!”

“Bulgarians Abroad – So Near, Yet So Far” has taken its next step with the current third volume and we believe that it will connect us with new interesting readers and authors because not everything is so far in today’s digital and dynamic times. However, it is important to preserve our identity and ethno-profile, in order to further educate in family memory and respect for our common Bulgarian past.